

O‘ZBEKISTON MUSIQA MADANIYATIDA SIMFONIK MUSIQA, FORTEPIANO VA ORGAN MUSIQASINING TARIXIY RIVOJLANISHI VA AHAMIYATI.

Qurbonova Nozimabonu Nurbek qizi

Andijon Davlat Universiteti

Sport va San’at fakulteti, Cholg’u ijrochiligi yo’nalishi 1-kurs talabasi.

el pochta: nozima.qurbonova2007@mail.ru

Annotatsiya : *Ushbu maqolada O‘zbekiston musiqa madaniyatida simfonik musiqa, fortepiano va organ musiqasining tarixiy rivojlanishi va ahamiyati o‘rganilgan. Maqolada simfonik orkestrlarning tashkil topishi, fortepiano san’ati va organ musiqasining O‘zbekistonda qanday shakllanganligi, milliy musiqaning yevropa uslublari bilan uyg‘unlashishi yoritilgan. Shuningdek, mazkur yo‘nalishlarning musiqiy ta’lim va ijrochi san’ati sohasidagi o‘rni hamda bugungi kunda ularning O‘zbekiston madaniyatidagi ahamiyati tahlil qilingan.*

Kalit so‘zlar : *O‘zbekiston musiqa, simfonik musiqa, fortepiano ijrochilik, organ musiqa, o‘zbek bastakorlik maktabi, milliy va akademik musiqa, simfonizm, musiqa ta’lim, xalq kuyi, polifoniya.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается историческое развитие и значение симфонической музыки, фортепианной и органной музыки в музыкальной культуре Узбекистана. В статье освещается становление симфонических оркестров, формирование фортепианного искусства и органной музыки в Узбекистане, сочетание национальной музыки с европейскими стилями. Также проанализирована роль этих направлений в области музыкального образования и исполнительского искусства, а также их значение в культуре Узбекистана сегодня.*

Ключевые слова: музыка Узбекистана, симфоническая музыка, фортепианное исполнительство, органная музыка, узбекская школа композиции, национальная и академическая музыка, симфонизм, музыкальное образование, народная мелодия, полифония.

Abstract: This article examines the historical development and significance of symphonic music, piano, and organ music in the musical culture of Uzbekistan. The article covers the formation of symphony orchestras, the formation of piano and organ music in Uzbekistan, and the harmonization of national music with European styles. The role of these areas in the field of musical education and performing arts, as well as their significance in the culture of Uzbekistan today, were also analyzed.

Keywords: Uzbek music, symphonic music, piano performance, organ music, Uzbek compositional school, national and academic music, symphonism, music education, folk melody, polyphony.

O'zbekiston musiqa madaniyati asrlar davomida xalq musiqasi va maqom san'ati bilan shakllanib, o'ziga xos yo'nalishlarni rivojlantirib kelgan. XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab esa, yangi musiqa shakllari – simfonik musiqa, fortepiano va organ musiqasi mamlakat musiqasida muhim o'rin egallay boshladi. Bu yo'nalishlar, bir tomondan, musiqiy ta'lim tizimida yangi o'zgarishlarga olib keldi, boshqa tomondan esa, O'zbekiston ijro san'ati va bastakorlik sohasida yangi imkoniyatlarni ochib berdi. Simfonik orkestrlar tashkil topishi, fortepiano va organ musiqasining rivojlanishi musiqaning xalqiy va global jihatlarini uyg'unlashtirib, O'zbekiston musiqasining jahon madaniyatiga kirib borishini ta'minladi. Mazkur musiqiy shakllarning tarixiy rivoji va bugungi kunda ular tutgan o'rnini O'zbekiston musiqasi hayotidagi muhim bir sahifani tashkil etadi.

Simfonik musiqa O'zbekistonga XX asrning birinchi yarmida kirib keldi. 1936-yilda Toshkentda tashkil etilgan Davlat simfonik orkestri bu janrni rivojlantirishda muhim qadam bo'ldi. Orkestr repertuarida nafaqat chet el bastakorlarining asarlari, balki o'zbek kompozitorlarining simfonik ishlanmalari ham keng o'rin oldi.

Mutal Burhonov, Suleyman Yudakov, Shukur Xo'jaev kabi bastakorlar xalq kuylarini orkestrlashtirish, maqom ohanglarini orkestrga moslashtirish orqali simfonik musiqa asosida milliylikni ifodaladilar. O'zbek simfonizmining shakllanishida xalq kuylariga asoslangan uvertyura, simfoniya, poemalar yaratildi. Bugungi kunga kelib, simfonik musiqa O'zbekistonda ko'plab bastakorlar ijodining asosiy yo'nalishlaridan biriga aylangan.

Soli Yusupov, Manas Leviev, Mutal Burhonov, Elmurod Matyakubov — o'zbek xalq kuylarini simfonik shaklda qayta talqin qilishdi.

"Temuriylar simfoniyasi", "Navro'z uvertyurasi", "O'zbekim" simfonik poemasi kabi asarlar bu yo'nalishga milliy rang bag'ishladi.

Yosh kompozitorlar (Bobur Yo'ldoshev, Shuhrat Ishmuhamedov va boshqalar) zamonaviy texnika va xalq ohanglari sintezida ishlamoqda. Simfonik musiqaning film musiqasi, teatr spektakllari, xalqaro sahnalarda qo'llanishi kengaymoqda.

Fortepiano musiqasi O'zbekistonga XIX asr oxiri va XX asr boshlarida musiqa maktablari orqali kirib keldi. Toshkentdagi musiqa bilim yurtlari va konservatoriya fortepiano ijrochiligi bo'yicha yetuk mutaxassislar tayyorlashni yo'lga qo'ydi. Shu davrlarda o'zbek kompozitorlari fortepiano uchun asarlar yaratishni boshladi.

Manzur Toshmatov, Nasriddin To'xtayev kabi bastakorlar fortepiano uchun o'zbek xalq kuylariga asoslangan pyesa, variatsiya, sonatina va syuitalar yozdilar. Bu asarlar o'zbek ohangdorligining fortepiano orqali ifodalanishiga xizmat qildi.

Fortepiano musiqasi, ayniqsa, musiqa ta'limida asosiy vositalardan biri sifatida keng qo'llanmoqda.

Organ asbobi tarixan diniy va majmualarda ishlatilgan bo'lsa-da, O'zbekistonda u asosan akademik musiqa doirasida rivojlandi. 1980-yillarda Toshkentda tashkil etilgan organ zali va konservatoriyada ochilgan maxsus kurslar bu yo'nalishning rivojiga xizmat qildi. Organ musiqasi orqali ko'p ovozli shakllar, murakkab polifoniya imkoniyatlari o'rganildi. Mahalliy ijrochilar – Shuhrat Shodmonov, Oleg Ismailov singari ustozlar bu asbobni ommalashtirishda muhim hissa qo'shgan. Hozirgi kunda organ musiqasi san'at va madaniyat tadbirlarida, musiqiy festivallarda keng namoyish qilinmoqda.

Mazkur yo'nalishlarning madaniy va ijtimoiy ahamiyati:

Estetik tarbiya va musiqa madaniyatini yuksaltirish – O'zbekistonlik yoshlar klassik musiqaga bo'lgan qiziqish orqali madaniy dunyoqarashni boyitmoqda.

Milliy identitet va xalqaro integratsiya – G'arb musiqiy janrlarini o'zlashtirish, ularni milliy ruhda boyitish orqali O'zbekiston o'z musiqa madaniyatini xalqaro miqyosga olib chiqmoqda.

Kross-janr yondashuvlar – Simfonik va fortepiano asarlarida folklor, jazz, elektron musiqaning uyg'unligi tajribalari amalga oshirilmoqda.

Simfonik, fortepiano va organ musiqalari O'zbekiston musiqasining yangilanishi va boyishi jarayonida asosiy o'rin tutgan. Ular orqali xalq musiqasi akademik shakllarda ifodalanib, o'ziga xos milliy maktab shakllandi. Ushbu yo'nalishlarning rivoji nafaqat ijrochilik, balki musiqa ta'limi va ilmiy izlanishlar sohalariga ham ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karomatov, F. O'zbek musiqasi tarixi. — Toshkent: Fan, 1990.

2. Islomov, B. Simfonik musiqa san'ati. — Toshkent: O'qituvchi, 1995.
3. Saidova, D. Fortepiano musiqasi: tarix va zamon. — Toshkent: San'at, 2005.
4. Shomurodov, A. Fortepiano ijrochiligi va o'zbek musiqasi. — Toshkent: O'zbekiston, 1997.
5. Shodmonov, T. Organ musiqasi: O'zbekiston tajribasi. — Toshkent: Istiqlol, 2000.
6. Ismailov, O. Organ musiqasining badiiy va pedagogik ahamiyati. — Toshkent: San'at, 2007.